

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті представлена теоретично-обґрунтована, розроблена та перевірена на практиці методика освоєння учбового матеріалу курсів ДПМ і дизайну, яка враховує особистісно орієнтований підхід. Учбово-творча робота будується на головних принципах проектно-художньої діяльності. Запропонована гнучка структура організації учбового процесу, яка включає творчі справи різного рівня. Дані критерії оцінювання творчих робіт.

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід; креативні здібності; методика викладання ДПМ.

Постановка проблеми. Виникнення і постійний швидкий розвиток новітніх форм керування різними видами діяльності ставить і перед педагогікою нові цілі і потребує негайного рішення специфічних завдань. Це насамперед – виявлення необхідних умов і можливих шляхів у підготовці вчительських кадрів, здібних до творчого переосмислення здобутого за часи навчання досвіду та адекватного втілення його на практиці. Динаміка зростання ролі професії педагога у сучасних умовах визначає соціальне замовлення на підготовку фахівця нового типу, здатного адаптуватись до швидких змін ринку і нових технологій. Аналіз різних підходів до формування креативної особистості фахівця довів, що виховання творчо мислячого педагога можливо здійснювати в процесі такої педагогічної взаємодії, яка забезпечує не тільки передачу деякого змісту (оформленого у вигляді знань, умінь, навиків, звичок, способів дій і тому подібне) від викладача до студента, але виховання в них творчого відношення до учбово-професійної діяльності, формування готовності майбутніх учителів до самостійного творчого пошуку шляхів вдосконалення професійної майстерності. У зв'язку з цим виникли питання співвідношення репродуктивного і творчого компонентів при підготовці фахівців і ролі особистісно-орієнтованого підходу у педагогічному керівництві учбово-творчою діяльністю студентів на заняттях ДПМ та дизайну.

Мета статті – дослідити можливості та розробити відповідну методику особистісно орієнтованого підходу до організації учбово-творчої роботи студентів на заняттях МХП, ДПМ та дизайну.

Аналіз досліджень. В. Г. Кудрявцев, Г. К. Уразалієва дають порівнювальний аналіз характерних якостей особистості, які формуються в традиційному та в розвиваючому навчанні.

На думку А. Маслоу, сучасні проблеми вищої освіти не можна вирішити без актуалізації і розвитку внутрішнього потенціалу людини, її індивідуальних здібностей.

Ураховуючи природу педагогічної праці, домінантою якої є творчість, значний науковий і суто практичний інтерес складає така частина творчого процесу як педагогічна імпровізація (Н. Вишнякова, В. Кан-Калік, В. Харкін та ін.). Якщо виходити із розуміння, що педагогічний процес передбачає важливість постійної інтегративної орієнтації фахівця у різноманітних педагогічних ситуаціях, підґрунтям яких виступає “взаємодія індивідуальностей”, то стає зрозумілим вагомість осмислення педагогічної імпровізації саме в контексті особистісно орієнтованої педагогіки.

Щоб поглибити наукове уявлення про переваги останньої, варто по-новому оцінити доробок представників гуманістичної психології у цьому відношенні. Так, за К. Роджерсом, провідними принципами особистісно орієнтованої освіти є всі підстави вважати наступні:

1. Оскільки індивід перебуває у центрі мінливого світу, то для нього є значущим саме власний світ сприйняття оточуючого, цей внутрішній світ індивіда не може бути зовні ніким пізнаний до кінця;

2. Становлення людини до оточуючої дійсності відбувається крізь призму саме власного сприйняття і розуміння;
3. Людина прагне як самопізнання, так і самореалізації;
4. Людині властива внутрішня потреба до самовдосконалення та ін.

Вище окреслені позиції дозволяють у особистісно орієнтованому підході визначити “нову філософію освіти” (І. Д. Бех).

Азаров Ю. П. відзначає, що така особистісно-професійна якість як імпровізація, спирається не лише на інтуїтивний пошук, а й на логічний аналіз здобутих педагогом знань.

Варіативність у змісті і формах, навчально-професійної, науково-дослідної, самостійно-пізнавальної роботи створює передумови успішного вироблення студентами оптимальної траєкторії саморозвитку творчої індивідуальності.

Творчому розвитку особистості майбутнього вчителя сприяє орієнтація зовнішніх (через “відкритість” освіти) і внутрішніх (через актуалізацію творчого потенціалу особистості) факторів на створення у вищій школі ситуації “стимуляції творчості” (В. О. Моляко), яка спирається на евристичне навчання (Є. Доманський, О. Хуторський та ін.).

Вклад основного матеріалу. Формування (виникнення) і розвиток креативних здібностей можливе лише за наявності певних якостей особи (допитливість, цілеспрямованість, воля і т. п.). Феномен виникнення і розвитку творчих здібностей виявляється лише в процесі активної всебічної і цілеспрямованої продуктивної діяльності. Він супроводжується підвищенням гостроти відчуттів людини (наприклад, естетичних: відчуття міри, відчуття кольору, пропорцій і т. п.), розвитком загальних здібностей (аналітико-синтетичне мислення, пам'ять, швидкість реакцій і ін.). Кожен рівень розвитку творчих здібностей і певна спрямованість діяльності породжує якісно нові властивості особи у вигляді творчих здібностей і ціннісних орієнтацій більш високого рівня. Поступово збагачуючись і сходячи від початкового рівня невеликих новацій і суб'єктивно значущих відкриттів до вищих ступенів, досягаючи рівня при якому можливе створення об'єктивно нового, такого, що не існувало раніше.

Процес виявлення і розвитку творчого потенціалу особи багатогранний. Він залежить від безлічі взаємозв'язаних чинників, протікає нерівномірно з тимчасовими підйомами і спадами.

За наявності певних задатків творчі здібності виявляються в процесі активної життєдіяльності і під впливом цілеспрямованого навчання, виховання і самоутворення особи.

Практичні завдання і вправи припускають можливість поетапного формування самостійного творчого відношення студента до здійснення проектно-художньої й організаційної діяльності. Кожна тема курсу включає репродуктивні і творчі завдання. Студентові надається можливість обирати вид завдання, відповідний його технічній підготовленості і рівню розвитку творчих здібностей, тобто почати вивчення теми з доступного йому ступеня. У разі невдачі (наприклад, при невідповідності претензій і реальних можливостей) він може обрати варіант завдання, який припускає детальнішу допомогу викладача, а, набувши необхідних навичок, самостійно виконати складніше (з погляду творчості) завдання тієї ж теми. Таким чином, для кожного студента створюється можливість співвідносити рівень своїх претензій з результатами, що реально досягаються. Це допомагає йому формувати адекватну самооцінку і розвиватися відповідно до індивідуальних особливостей.

Учбовий матеріал кожної теми включає наступні компоненти:

1. Теоретичні відомості.
2. Лабораторні роботи.
3. Вправи “за зразком”.
4. Вправи “по умові”.
5. Завдання “по власному задуму”.

6. Висновки й узагальнення.

Перш ніж почати практичну роботу, студенти знайомляться із спеціальною термінологією, особливостями роботи з певними матеріалами, різними технологіями створення виробів з них, пристроєм і експлуатацією устаткування, інструментів і пристосувань для їх обробки.

На лабораторних заняттях студенти досліджують різні властивості матеріалів, особливості створення конструкцій з них, виразні можливості форми, кольору, фактури. Узагальнюють і систематизують отримані дані. Здійснюють самостійний підбір літератури та ілюстративного матеріалу.

При виконанні вправ “за зразком” основна увага приділяється відробітку виконавських умінь та навичок, вихованню естетичного смаку.

Робота “по умові” привчає студентів до проектно-художнього підходу при розробці та реконструкції виробів із заданими характеристиками, розвиває їх комбінаторні здібності і включає елементи творчого пошуку.

Завдання, що виконуються студентами “по власному задуму”, передбачають самостійну постановку і пошук рішення задачі.

На завершальному етапі вивчення кожного розділу проводиться підведення підсумків.

Перераховані компоненти змісту кожної теми, що вивчається на практичних заняттях, організовані в типову структуру, де варіанти завдань різної складності розташовані не тільки послідовно (від простого до складного), але і паралельно, що дає можливість побудови різних шляхів її вивчення. Це дає можливість здійснювати диференційований підхід до розвитку творчих здібностей студентів.

Тобто, кожен студент може вивчати учбовий матеріал згідно власного досвіду і динаміці його засвоєння.

Структура вивчення матеріалу курсу

У процесі навчання широко використовуються наступні форми і методи стимуляції творчого розвитку особистості студента:

- проблемний виклад теоретичного матеріалу;
- широке застосування евристичних методів і заснованих на їх принципах стратегій і тактик пошуку нових рішень;
- системи регулярного творчого тренінгу, що включає цілий ряд спеціальних прийомів;
- творчі ігри.

Завданням кожного етапу підготовки студентів відповідають певні форми контролю і заохочення. При аудиторному вивченні курсу – це:

- обговорення, аналіз, опанування і захист кожного завдання;
- контрольні і домашні роботи;
- семестровий залік або курсова робота;
- виставка кращих робіт студентів.

Використовуються форми самоперевірки, самоаналізу і рецензування. Такий підхід до оцінки знань підвищує активність і інтерес до досягнень товаришів і особисту зацікавленість у результатах виконуваної роботи, допомагає формуванню у студентів адекватної самооцінки. Обговорення курсових робіт і виставок допомагає студентам усвідомити свої актуальні досягнення, творче зростання і перспективні можливості. Оцінка творчих робіт студентів здійснюється на основі наступних критеріїв:

1. Відповідність всіх параметрів виробу його утилітарно-естетичної функції.
2. Рівень новизни.
3. Художньо-образна виразність.
4. Раціональна організація форми.
5. Технологічність виготовлення і зручність експлуатації.
6. Економічність і педагогічна доцільність технології.

Якщо ж виходити зі своєрідності професійної підготовки майбутніх учителів художньої праці, то актуалізуються такі аспекти особистісно орієнтованої освіти, як діалогічність, спрямованість на підтримку розвитку творчої індивідуальності, створення умов для вільного вибору змісту і способів навчання.

Висновки. Однією з актуальних проблем сучасної педагогіки є виявлення і розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів. Процес становлення креативної особистості багатогранний. Він залежить від безлічі взаємозв'язаних чинників, протікає не рівномірно з тимчасовими підйомами та спадами. Кожен студент має свою власну динаміку формування та удосконалення здібностей до творчості у галузі ДПМ та дизайну. Тому для успішної учбово-творчої діяльності майбутніх учителів художньої праці необхідно враховувати особистісно орієнтований підхід та доцільне співвідношення репродуктивних і творчих компонентів завдань. Сучасне тлумачення мети виховання пов'язане з поверненням до особистості дитини, визначенням її суб'єктом педагогічного процесу, побудовою навчального процесу який враховує особливості реального розвитку кожного учня. Цілком виправдано, коли педагогічна цінність певної технології виховання вимірюється за параметром особистісної зорієнтованості. Саме в центрі особистісно-орієнтованого виховання й знаходиться особистість вихованця та вихователя [2: 33-36].

Впровадження методики здійснювалось в процесі вивчення нормативних курсів “Методика викладання художньої праці”, “Декоративно-прикладне мистецтво” і “Дизайн”.

Інноваційний характер пропонованої методики полягає в організації учбово-творчого процесу на базі принципів особистісно орієнтованого підходу. Тобто забезпечення можливості кожному студенту (учню) подолати учбовий матеріал і розвивати свої творчі здібності відповідно попередньому досвіду, динаміці розвитку особистості та педагогічним умовам, які склалися.

Перспективи подальшої розробки цієї теми полягають у пошуку новітніх технологій особистісного підходу до навчання та виховання дітей з різним досвідом в одному колективі (позакласна робота).

Це потребує поглиблення структурного і змістовного аналізу усіх тем курсів “МХП”, “ДПМ” і “Дизайн”, а також виявлення умов упровадження цієї методики на заняттях художньої праці та в позакласній роботі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белухин Д. А. Личностно-ориентированная педагогика в вопросах и ответах: [учебное пособие] / Дмитрий Алексеевич Белухин. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2006. – 312 с.

2. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання – нова освітня філософія / Іван Дмитрович Бех. – К.: Вища школа, 2000. – С. 33-36.
3. Бондарева В. В. Технология личностно-профессионального развития творческого педагога на материале интегративного курса “Изобразительное искусство и художественный труд”: Дис. ...к.п.н. / В. В. Бондарева. – Волоград, 2002. – 174 с.
4. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного образования / Евгения Васильевна Бондаревская. – Ростов н/Д., 2000. – 152 с.
5. Братченко С. Л. Диагностика личностно-развивающего потенциала. / С. Л. Братченко. – Псков, 1997. – 184 с.
6. Гончаренко С У. Методика як наука / С. У Гончаренко. – Хмельницький: изд. ХГП. К, 200. – 30 с.
7. Горностай П. П. Психология личности: словарь-справочник / Павел Петрович Горностай; под ред. Т. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
8. Кудрявцев В. Г, Уразалиева Г. К. Предпосылки личностного роста развивающем образовании. / В. Г. Кудрявцев, Г. К. Уразалиева // Вопросы психологи. – 2005. – №4. – С. 52-62.
9. Хуторской А. В. Педагогические средства реализации эвристического потенциала в образовании / А. В. Хуторской // Педагогика. – 2009. – №3. – С.17-24.

Серпионова Э.Н.

ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД К ТВОРЧЕСКОМУ РАЗВИТИЮ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

В статье представлена теоретически-обоснованная, разработанная и проверенная на практике методика освоения учебного материала курсов ДПИ и дизайна, которая учитывает личностно ориентированный подход. Учебно-творческая работа строится на основных принципах проектно-художественной деятельности. Предложена гибкая структура организации учебного процесса, включающая творческие задания разного уровня. Даны критерии оценивания творческих работ.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход; креативные способности; методика обучения ДПИ.

Serpionova E.N.

PERSONALITY-ORIENTED APPROACH TO THE CREATIVE DEVELOPMENT OF A FUTURE TEACHER

The article presents a theoretically-founded, developed and proven methods of developing educational material and courses Decorative and Applied Arts design that allows personal-oriented approach. Teaching and creative work is based on the basic principles of design and artistic activities. It is proposed a flexible structure of the educational process, including the creative tasks at different levels. It's given criteria for evaluating creative work as well.

Key words: personal-oriented approach; creative abilities; method of Decorative and Applied Arts teaching.

УДК 378.147-302.2

Софіщенко О.В.

СУТЬ ТА КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНОСТІ СИСТЕМИ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Статтю присвячено висвітленню та обґрунтуванню критеріїв сформованості у майбутніх учителів системи естетичних цінностей як основних параметрів діагностики рівня естетичної вихованості студентів.

Ключові слова: естетичні цінності, спрямованість системи естетичних цінностей, характер виявлення системи естетичних цінностей.